

İzmir YMMO Dergisi

Yıl/Year: 2020 Cilt/Volume: 2 Sayı/No:2 Dönem/Period:

Aralık/December 2020 Sayfa: 115-128

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması*

Yaşar EDE¹

Murat KARAHAN²

Özet

Ülke ekonomisinin temelini oluşturan işletmelerin verimli ve etkili çalışması için etkin ve doğru işleyen bir muhasebe sisteminin olması gerekmektedir. Muhasebe sistemlerinin doğru ve etkin işlemesinde muhasebe sistemini yürüten meslek mensupları önemli rol almaktadır. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik mesleği mükellef ve devlet arasındaki köprü görevini üstlenen bir meslektir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik mesleği mensupları mesleki faaliyetlerinde birçok sorunla karşılaşmaktadır ve bu durum dolayısıyla ülke ekonomisinin işleyişine zarar verme durumu bulunmaktadır. Çalışmamız Gaziantep ilinde işletmelere en fazla muhasebe hizmeti veren Gaziantep SMMMO'ya kayıtlı aktif üye olan serbest muhasebeci mali müşavirlerin mesleki faaliyetlerinde yaşadıkları sorunları belirlemek, sorunlardan yola çıkarak beklentileri gözlemlemek ve ilgili kurum kuruluşların faydalanabileceği çözüm önerileri sunmak amacı taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda anket uygulamasıyla muhasebe meslek mensupları üzerinde bir araştırma yapılmış olup, Gaziantep SMMMO'ya kayıtlı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin sorunları, beklentileri ve iş tatmini konularındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Gaziantep odasına kayıtlı meslek mensuplarına ulaşmak hedeflenmiştir. Ulaştırılan 321 ankete meslek mensuplarından 321 cevap gelmiştir. Anket sonuçları teorik bilgiler ışığında SPSS 24.00 programı ile analiz edilmiştir. Çalışmamız Gaziantep ili özelinde serbest muhasebeci mali müşavirlerin sorunları ve beklentileri üzerine ilk çalışma olması vesilesiyle önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir,Muhasebe,Gaziantep

---

¹ Öğr. Gör., Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli MYO, yasarede@gantep.edu.tr Gaziantep Üniversitesi Oğuzeli MYO, yasarede@gantep.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü,karahan@gantep.edu.tr

* Bu makale 09.10.2020 tarihinde sunulan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Problems and Expectations of Certified Public Accountant Professional
Members in Their Professional Activities: Gaziantep Application**

Abstract

For companies that form the basis of the country's economy to work efficiently and effectively, there must be an effective and properly functioning accounting system. Professionals who carry out the accounting system play an important role in the correct and effective functioning of the accounting systems. Certified Public Accountant profession is a profession that acts as a bridge between the taxpayer and the state. Members of the Certified Public Accountant profession encounter many problems in their professional activities, and this situation harms the functioning of the country's economy. Our study aims to determine the problems experienced by independent accountant financial advisors, who are registered active members of Gaziantep SMMMÖ, which provides the most accounting services to businesses in the province of Gaziantep, to observe the expectations based on the problems and to offer solutions that the relevant institutions and organizations can benefit from. In line with this purpose, a research has been conducted on accounting professionals with the application of a questionnaire, and the opinions of the Certified Public Accountants registered to Gaziantep SMMMÖ on their problems, expectations and job satisfaction have been tried to be determined. It is aimed to reach professionals registered in Gaziantep chamber. 321 responses from professionals received 321 surveys. The survey results were analyzed in the light of theoretical information with the SPSS 24.00 program. Our study is important because it is the first study on the problems and expectations of the Certified Public Accountants in Gaziantep.

Key Words: Certified Public Accountant, Accounting, Gaziantep

1. Muhasebe Mesleği

Muhasebe mesleğinin ortaya çıkardığı bilgilerin kapsamının genişlemesi ve kalitesinin artması dünyada meydana gelen ekonomik ve teknolojik gelişmelerle birlikte olmaktadır. Muhasebe meslek mensuplarının niteliklerinin ve sorumluluklarının artması gereksinimi, muhasebenin hazırladığı ve sunmuş olduğu verilerin direkt ya da dolaylı bir şekilde toplumdaki geniş bir kitleyi ilgilendirmesi ve nihayetinde toplumdaki ekonomik refahın yüksek oranda etkilemesinden kaynaklanmaktadır(Yıldız, 2010: 158).

Muhasebe mesleğinin yapısını barından hususlara bakıldığında,kalifiye bilgilere sahip olmak, yeterli ve nitelikli tecrübe, sorumluluk duygusu ve sır saklama becerisi gelmektedir. Muhasebe mesleğini icra edenler işletmeye ait faaliyetleri ve hesap hareketlerini nicelik ve nitelik yönünden izlemekte ve belirlemektedirler, dolayısıyla işletme faaliyetlerinde yalnızca bir yanlışlık ya da ilgisiz olma durumu ortaya çıktığında bu durumun tüm işletmede maddi zarara neden olacağını düşünürsek, muhasebecilik yanlış yapmayı ve ilgiliz olmayı kabul edememektedir. Muhasebecinin yerine getirmesi gereken görevleri ve yükümlülüklerinden hem hesap işlemlerini icra ederken ve işletmede karar alınmasına yönelik gerçekleştirilen faaliyetleri değerlendirip ilgililere sunum yaparken mevzuata göre yürüterek mali sorumluluklarını göz önünde bulundurması gerekmektedir(Korkmaz, 2013: 31).

1.1. Muhasebe Mesleğinin Önemi

Muhasebe ilk çıkış zamanlarında sadece basit bir şekilde yapılan kayıt ve sayma işlemi iken günümüz dünyasında teknolojinin de gelişimiyle birlikte işletmeler, devletler veya diğer kurumlar arasında bilgi alışverişinin sağlanmasını gerçekleştiren sistemler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır(Çallıalp ve Reapers, 2016; Aktaran Deniz,2018: 1).

Bir işletmeyi finansal veriler ve bilgiler olmadan faaliyetlerini sürdürmek, pusula olmadan yön bulmaya ya da harita olmadan konum bulmaya benzemektedir. Muhasebe meslek mensupları, mali verilerin kaydedilmesi ve kontrol edilmesi süreçlerini takip ettiklerinden dolayı işletmenin kar elde edip etmediği, etkin faaliyetlerini sürdürüp sürdürmediğini bilmektedirler. Bu nedenle işletmelerde önemli bir yere sahiptirler. Muhasebe meslek mensuplarının işletmelerde olmasının en önemli nedenlerinden biri ilgili mevzuata ve muhasebe ilkelerine göre finansal veriler doğru bir şekilde toplayıp, kaydetmesi, koruması ve ilgili kişi ya da kuruluşlara sunmasıdır(<https://www.accountingmississauga.ca/importance-of-professional-accountants-in-business/> 24.05.2020).

Muhasebe meslek mensuplarının işletme içindeki rolü, operasyonel ve güvene dayalı kontrollerin uygulanması ve sürdürülmesi, stratejik planlama ve karar verme için analitik destek sağlama, etkili risk yönetimi süreçlerinin yürürlükte olmasını sağlama ve etik uygulamaları belirlemede yönetime yardımcı olmayı içerir. Bu nedenlerden dolayı işletme içerisinde muhasebe meslek mensupları önemli yere sahiptirler.(<https://www.accountingmississauga.ca/importance-of-professional-accountants-in-business/> 24.05.2020).

1.2. Serbest Muhasebeci Malî Müşavirlik Mesleği ve Konusu

3568 Sayılı Meslek Yasasına göre serbest muhasebeci mali müşavir bir işyerine bağlı olmaksızın, gerçek ve tüzel kişiliğe sahip işletmelerde, genel kabul görmüş olan muhasebe prensipleri ile ilgili mevzuatta belirtilen hükümlere göre defter tutan, bilanço, kar zarar tablosu ile beyannameleri ve ilgili belgeleri düzenleyen, benzeyen işleri gerçekleştiren, muhasebe sistemlerini kuran, sistemi geliştiren, işletmeye işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat konularında mali müşavirlik yapan kişidir. Aynı zamanda ilgili konularda, belgelere dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapma, mali tablo ve beyannamelerle alakalı hususlarda yazılı şekilde görüş verme, raporları ve benzerlerini düzenleme, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapma görevlerini de üstlenen kişi serbest muhasebeci mali müşavirlerdir. 3568 Sayılı Meslek Yasasına göre serbest muhasebeci mali müşavirler, iadelerle ilgili düzenledikleri raporların doğru olması ile sorumlu tutulmaktadırlar. Düzenlenen raporların doğru olmaması durumunda, raporun kapsamı ile sınırlı kalmak kaydıyla, ziyana uğratılan vergiler ile kesilecek olan cezalardan mükellefle beraber müştereken ve müteselsilen sorumlu olmaktadır. (3568 Sayılı Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>, 28.07.2020).

2.1. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Beklentileri

Gaziantep Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası yöneticileri ile gerçekleştirilen yüzyüze görüşmeler neticesinde, yöneticilerin odaya kayıtlı üyelerinden gelen sorunların genel başlıklarının şu şekilde olduğu belirlenmiştir.

- Üyeler arasında haksız rekabet
- Kamu kurumları ile yaşanan sorunlar
- Mükellefler ile yaşanan sorunlar
- Meslek mevzuatı açısından yaşanan sorunlar
- Dijitalleşme sürecinde yaşanan sorunlar
- Meslekte yaşanan diğer sorunlar

Bu bölümde Gaziantep SMMM Oda yönetiminden gelen bilgiler ışığında muhasebe meslek mensuplarının çalışma hayatlarında yaşadıkları sorunlara ve beklentilere yönelik literatür taraması yapılmıştır.

Uzay ve Güngör 2004 yılında Kayseri ve Nevşehir illerini baz alarak yapmış oldukları anket çalışması neticesinde muhasebe meslek mensuplarının işlerini gerçekleştirirken karşılarına çıkan en önemli sorunun meslektaşlar arasında yaşanan haksız rekabet olduğunu belirtmişlerdir. (Uzay & Güngör, 2004: 5).

Ömürbek ve Türkoğlu 2013 yılında Isparta ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları arasında ekonomik, sosyolojik, hukuki vb. sorunlar nedeniyle ortaya çıkan haksız rekabetin varlığı ile bu sorunun sebeplerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri anket çalışması neticesinde muhasebe meslek mensupları arasında özellikle tahsilat yapamama sorunundan kaynaklı haksız rekabetin varlığını ve muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinin dışında farklı işlerle uğraşmaları sebebiyle haksız rekabetin arttığını belirlemişlerdir. Aynı zamanda haksız rekabet ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının toplumda bulunan itibarları azaldığı ve mesleğin yeterince saygınlığını göremediklerini sonucu ortaya çıkmıştır. (Ömürbek & Türkoğlu, 2013: 146).

Gökgöz ve Zeytin, 2012 yılında Bilecik ve Yalova illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken karşılaştıkları sorunların tespiti amacıyla yapmış olduğu çalışmada 127 meslek mensubuna (serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirler). anket formları ulaştırarak düşüncelerini almak istemiştir. Araştırma sonucunda ise muhasebe meslek mensuplarının çoğunlukla karşılaştıkları sorunlarından birinin %81,3 oranı ile devlet dairelerinde bürokratik işlemlerin çokluğu olduğu görülmüştür. (Gökgöz & Zeytin, 2012: 485).

Gündüz ve Özen 2016 yılında Uşak ili sınırları içerisinde faaliyet gerçekleştiren muhasebe meslek mensuplarının sorunlarını ve sorunlarının çözümü için beklentilerin tespiti amacıyla yapmış oldukları çalışma neticesinde muhasebe meslek mensuplarının mükelleflerinden ödenecek vergiyle ilgili taleplerinden şikayetçi olduklarını belirlemişlerdir. Ankete iştirak eden mensupların % 73'ü mükelleflerin vergiyle ilgili taleplerinden rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir(Gündüz & Özen, 2016: 77). Mükelleflere göre en iyi muhasebeci en az vergiyi ödeten muhasebecidir(Kalaycı & Tekşen, 2006: 96).

Muhasebe meslek mensuplarının karşı karşıya kaldıkları en önemli sorunların başında kendi çabalarının değerini tam ve zamanında alamamaları olarak gösterilebilir. Muhasebe meslek mensupları vermiş oldukları hizmetleri karşılığında mükelleflerinden ücret tahsilini yapmada zorlandıklarından dolayı çok fazla sorunlar yaşamaktadırlar ve bu durum meslek mensuplarının yaşamlarını zorlamaktadır(Deniz, 2018: 85).

Kalaycı ve Tekşen 2006 yılında yapmış oldukları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mevzuatında sürekli değişim olduğunu düşündüklerini ve bu değişimlerinin takip etmelerinde zorlandıklarını tespit etmişlerdir(Kalaycı & Tekşen, 2006: 96).

Bişgin, Ünlüer ve Üyümez 2019 yılında muhasebe meslek mensuplarının mesleki yaşamlarında karşılaştıkları sorunları ile mükelleflerin iş yaşamlarında karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin vergi uyumunu hangi yönde etkilediği tespit etmek amacıyla yapmış oldukları çalışma neticesinde SMMM ler tarafından almış oldukları geri dönütlerde mevzuat çok karışık olduğunu, sade olmadığını ve özellikle gelir vergisi ile KDV'nin birbirleriyle uyumsuzluğunu, mevzuatlar arasında tutarsızlık olduğunu tespit etmişlerdir(Bişgin, Ünlüer, & Üyümez, 2019: 297).

Muhasebe meslek mensupları açısından teknolojidten ilk çıkış zamanlarında yararlanılmıştır ve ana iş yöntemlerindeki değişikliklerle hem zaman hem de maliyet anlamında önemli faydalar elde edilmiştir. Bilgi teknolojilerindeki son gelişmeler sadece muhasebe mesleğinde değil hayatımızda da önemli değişiklikler yapacak seviyeye ulaşmıştır. Yapay zekânın gelişim sürecinde bir çok meslek ortadan kalkma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu konu üzerine düşünenler ortadan muhasebe mesleğinin ortadan kalkacak mesleklerin başında olduğunu ifade etmektedirler(Kılıç, 2018).

Karaisaoğlu ve Garip 2019 yılında muhasebe meslek mensuplarının e-dönüşüm süreci içerisinde karşılaştıkları sorunların tespiti ve bu sorunlara çözüm önerilerinin getirilebilmesi amacıyla yapmış oldukları anket çalışması neticesinde %10,8 oranında muhasebe meslek mensubunun e-dönüşüm ile ilgili bir eğitim almadıklarını gözlemlemiştir. Ayrıca muhasebe meslek mensupları e-dönüşüm uygulamalarının iş yüklerini arttırdığını, hata yapabilme olasılıklarının iş performansını olumsuz yansıdığını belirtmişlerdir. Mevzuatta gerçekleşen değişikliklerin e-dönüşüm uygulamalarına zamanında uyarlanmaması, GİB portalına

girişlerde yaşanan aksamalar ise alt yapıdaki sorunlar olarak ortaya çıkmıştır.Muhasebe meslek mensupları e-dönüşümden dolayı oluşacak maliyetler ile konusunda yeterli eleman eksikliğinin olması sorunları da ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, muhasebe meslek mensupları en çok görülen sorunun kalifiye elemanların olmaması ve e-uygulamalar ile ilgili verilen eğitimlerin azlığı olmuştur(Karasioğlu & Garip, 2019: 444).

Kaplanoğlu 2014 yılında Manisa İlinde faaliyet gösteren SMMM'ler üzerine yapmış olduğu çalışma neticesinde muhasebe meslek mensupların mesleki stres nedenlerinin oluşumunda nitel aşırı rol yükünün çok yüksek olduğunu belirlemiştir. Nitel aşırı rol yükün ortaya çıkarması, gerçekleştirilmesi istenilen faaliyetlerin kriterlerinin kişinin yeteneği ve kabileyetini aşması durumunda meydana gelmektedir. Muhasebe meslek mensupları işleriyle ilgili görevlerinin (iş hacminin fazlalığı, yasal süreye bağlı düzenlenmesi gereken belgeler gibi) kendilerini zorladığını ifade etmişlerdir. Muhasebe meslek mensuplarında ortaya çıkan mesleki stresin diğer nedenleri ise rol çatışması,kariyer gelişimi endişeleri, rol belirsizliği olmuştur(Kaplanoğlu, 2014: 146).

Muhasebe bilgilerini oluşturan muhasebe meslek elemanlarının, taraflardan herhangi birinin çıkarlarına bakılmaksızın tamamen bağımsız bir şekilde çalışması gerekmektedir. Türkiye'de zaman zaman muhasebe mesleğini icra eden kişiler, özel sektörde çalışıp çalışmasınlar, serbest ofis çalışmaları yapıp yapmasınlar, mesleğini yapmaları adına bağımsızlık kavramı dahilinde algılanmaktadır. Dünyadaki örnek, bu mesleğin bağımsızlığının, meslek örgütünün belirlediği standartlar ve kanunlar çerçevesinde, tamamen mesleki bilgi ve becerilere bağlı, herhangi bir yerden herhangi bir yönerge alınmadan gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermektedir(Zengin, 2016: 22).

2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan Bölgesinden başlayarak tüm dünyayı etkisi altına aldığı gibi ülkemizi de etkisi altına alan Corona virüsü Covid-19, Serbest muhasebeci mali müşavirlerin de faaliyetlerinde istenmeyen durumlar oluşturmuştur.Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler korona riskinden etkilenme olasılığı olan yüksek riskli grup içerisinde bulunmaktadır. Sağlık ve güvenlik çalışanları görevlerini icra ederken direkt temas ile etkilenmeleri nedeniyle virüsten korunmaya karşı gerekli önlemleri önceden alabilme durumları olmaktadır yalnız yine de korona riskine maruz kalabilmektedirler. Halbuki serbest muhasebeci mali müşavirler doğrudan temasın haricinde kaç kişinin temas ettiği bilinmeyen evraklarla faaliyetlerini yerine getirmek durumundadırlar. Bu nedenle serbest muhasebeci mali müşavirlerin riskten etkilenme olasılığı yüksektir. Korona virüsü sebebiyle ekonomide meydana gelen durgunluktan dolayı serbest muhasebeci mali müşavirlere hizmetleri için ödenmesi gereken ücretler duraksayabilmektedir ve meslek mensuplarının gelir elde etme durumu kalmamıştır(Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, 2020: 3).

2.2.Muhasebe Meslek Mensuplarının Beklentileri

Muhasebe meslek mensupları, mesleğe olan güveni sarsacak şekilde davranış sergileyen meslek mensuplarını kesinlikle ayırt etmek zorundadırlar. Bu ayıklamayı gerçekleştirirken etik kurallardan şaşmamak ve haksız rekabetle savaşmak gerekmektedir. Haksız rekabetle mücadelede, oda disiplin kurullarının ve

birlik disiplin kurulunun etkin bir şekilde çalışması çok önemlidir(Uzay & Güngör, 2004: 11-12). Haksız rekabetle mücadele konusu çalıştaylar, kongreler, eğitimler ve denetimler sayesinde haksız rekabet konusu git gide iyileştirilmeye çalışılmaktadır(Çetin & Öztürk, 2020: 218).

Bir yandan dijitalleşme ile yapay zeka teknolojisinde meydana gelen gelişmeler, diğer yandan dünya ekonomisi ve muhasebe mesleğindeki işleyişi tanımlayan kuralları tasarlayan kurumların sermayelerinin ve para piyasalarının,muhasebe mesleği üzerindeki beklenti ve istekleri, mesleğin gelecekte ciddi bir şekilde değişime uğrayacağını göstermektedir. Bu nedenle muhasebe meslek örgütleri tarafından meslek mensuplarının gelecekteki oluşumlarını iyileştirecek çalışma ve düzenlemeleri,eğitimleri,seminerleri yapmaları ihtiyacı ortaya çıkmıştır(Türker, 2018: 220).

Mükelleflere bazı süreçlerde hizmet içi eğitimleri vererek , muhasebe ve vergi uygulamalarında ki hatalar en az seviyeye indirilebilecek ve mükelleflerde konu ile ilgili farkındalık oluşabilecektir. KDV-Stopaj beyannamelerini birleştirerek ve sistemi basitleştirerek; Meslek mensuplarının ve vergi mükelleflerinin karşılaştığı sorunların çoğu ortadan kaldırılacaktır. Vergi oranlarında yapılacak indirimler ve düzenlemelerle mükelleflerin düzensiz beyanlarının azaltılabilmesi beklenmektedir. Mükelleflere temel muhasebe ve vergi mevzuatı bilgisini kazandırmak için çeşitli faaliyetler düzenleme görüşü çözüm önerisi olarak sunulmuştur(Yürekli & Özdemir, 2017: 1017).

Meslek mensupları, yasal kontrollerin artırılması ve bunu yapmaya kararlı olanlara caydırıcı cezalar verilmesinin bu sorunu çözmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ağrı ve Muş gibi küçük şehirlerde meslek mensuplarının tamamına yakını belirli dönemlerde belli bir gelirin altında kazanan meslek mensuplarından stopaj veya KDV muafiyeti talep etmektedir(Çelik & Şendurur, 2020: 49).

3.1.Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Sorun ve Beklentilerinin Belirlenmesi Üzerine Gaziantep İlinde Bir Saha Araştırması

Çalışmanın bu bölümü, saha araştırmamız kapsamında yapmış olduğumuz anket hakkında ayrıntılı bilgilerin yer aldığı bölüm olmaktadır. Ayrıca saha araştırmamızın konusu, kapsamı, önemi ve yöntemi hakkında ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın konu, kapsam ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılara yöneltilen anket formunun içeriğinden bahsedilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, Gaziantep ilinde SMMMO ya aktif kayıtlı olup faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavirlerin sorunlarını ve beklentilerini belirleyerek, olumsuz durumların giderilmesi ile ülke ekonomisine pozitif etkilerin olmasını sağlayacak olan meslek örgütlerinin ve devlet kurumlarının yararlanabileceği çözüm önerileri sunmak amaçlanmaktadır.

Gaziantep İli Türkiye ekonomisi için önemli bir yere sahiptir. Türkiye ekonomisi için önemli olan bir ilde işletmelerin verimli ve etkili çalışması için etkin

ve doğru işleyen bir muhasebe sisteminin olması gerekmektedir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ise muhasebe sisteminin etkin ve verimli işlenmesini sağlayan en önemli aktörlerden biridir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik mesleği mükellef ve devlet arasındaki köprü görevini üstlenen bir meslektir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik mesleği mensupları mesleki faaliyetlerinde birçok sorunla karşılaşmaktadır ve bu durum dolayısıyla ülke ekonomisine zarar vermektedir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin özelinde sorunlarını ve beklentilerini araştıran ve Gaziantep İlinde ilk defa yapılan bir araştırma olduğu için çalışmamız önemlidir.

3.1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Anket Sorularının Oluşturulması

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin (SMMM) sorunlarını ve beklentilerini belirlenmesi amacıyla yapılan anket soru Gaziantep SMMMO yöneticileri ile gerçekleştiren yüz yüze görüşmeler ve literatür çalışmalarından özellikle Biyan(2012), Yürekli ve Özdemir(2017), Durmuş ve Sekizsu(2017)'nun çalışmalarından faydalanılarak oluşturulmuştur. Anket çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Katılımcılara yöneltilen anket kapsamında birinci bölümde dört sorudan oluşan sosyo-demografik özelliklere yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların sorunlarının ve doğru orantılı olarak beklentilerinin belirlenmesine yönelik 25 ifade yer almaktadır. Son bölümde ise katılımlara açık uçlu bir soru sorularak varsa farklı düşüncelerin belirlenmesi sağlanmıştır. Anket sonuçları teorik bilgiler ışığında SPSS 24.00 programı ile analiz edilmiştir. Analize geçmeden önce ankete ilişkin güvenilirlik analizi yapılmıştır. İstatistikte Cronbach'ın alfa (α) katsayısı psikometrik testlerin güvenilirlik kestiriminde kullanılmaktadır. Anketin güvenilirliğini gösteren Cronbach'ın alfa katsayısı 0,956 olarak bulunmuştur. Sosyal bilimlerde bu katsayı, anketin güvenilirliği için yeterli gelmektedir(Kılıç, 2016: 47-48).

3.1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsam ve sınırlarını; Gaziantep Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirler ve mesleki faaliyetlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunları, beklentileri oluşturmaktadır.

Gaziantep Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı 354 Kadın SMMM, 1602 Erkek SMMM bulunmakta olup toplamda 1956 SMMM kayıtlıdır. 1.956 kişilik evren için %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde 321 kişilik örneklem yetmektedir.(Cohen,Manison ve Marrison,2007: 104)

Gaziantep ilinde faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere, Gaziantep SMMMO yöneticileri aracılığıyla pandemi sürecinden kaynaklı online anketler gönderilmiştir. Online gerçekleştirilen ankete meslek mensuplarından 321 cevap gelmiştir. Katılımcılara ait özel bilgiler, çalışmış oldukları kurumlar gibi ifadeler kesinlikle anketimizde yer almamıştır.

3.1.4. Katılımcıların Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde ankete katılan ve Gaziantep'te faaliyet gösteren Serbest Muhasebe Mali Müşavirlerin demografik özelliklerine ait bulgular ortaya konulmuştur.

Ankete katılan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin demografik özelliklerine ait bulgular aşağıda verilmiştir;

Anketimize Katılım gösteren SMMM'lerin % 84.11'inin erkek, % 15.88'inin ise kadın olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş bilgilerine bakıldığında % 6.9'unun 20-30 yaş aralığında, % 71'inin 31-40 yaş aralığında, % 20.2'sinin 41-50 yaş aralığında, % 1.6'sının 51-60 yaş aralığında, % 0.3'ünün 60 yaş üzeri olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların mezuniyet dereceleri incelendiğinde % 93.46'sının lisans, % 6.54'ünün lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcılara yöneltilen kaç yıldır meslekte tecrübeleri olduğuna dair soruda ise katılımcıların % 10.28'sinin 1-5 yıl, % 59.81'sinin 6-10 yıl, % 24.92'sinin 11-20 yıl, % 2.49'unun 21-30 yıl, % 2.49'unun 30 yıl üzeri yıldan beri mesleki tecrübelerinin bulunduğu gözlenmiştir.

3.1.5. Katılımcıların Mesleki Sorunlarına ve Beklentilerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde ankete katılan ve Gaziantep'te faaliyet gösteren Serbest Muhasebe Mali Müşavirlerin mesleki faaliyetlerini icra ederken yaşamış oldukları sorunlarına ve beklentilerine ait bulgular ortaya konulmuştur.

Yapılan anket çalışmaları sonucunda katılımcılara yöneltilen;

- “SMMM mesleğinin, yapmış oldukları iş sadece muhasebe işi olarak görülmektedir ve mesleğin kıymeti ve saygınlığı bilinmemektedir.” ifadesine katılımcıların % 57,00'si Kesinlikle Katılıyorum, % 33,30'u Katılıyorum, % 3,70'i Kararsızım, % 4,00'ı Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'ler, Kamu Kurumları tarafından dikkate alınmamaktadır.” ifadesine katılımcıların % 48,30'u Kesinlikle Katılıyorum, % 43,00'ı Katılıyorum, % 4,00'si Kararsızım, % 3,10'u Katılmıyorum ve % 1,6'sı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir .
- “SMMM'lerin yapmış olduğu hatalarda cezai yaptırımlar ağırdır.” ifadesine katılımcıların % 53,30'u Kesinlikle Katılıyorum, % 41,10'u Katılıyorum, % 2,27'si Kararsızım, % 1,90'ı Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin iş yükleri çok ağırdır.” ifadesine katılımcıların % 51,70'i Kesinlikle Katılıyorum, % 40,50'si Katılıyorum, % 2,20'si Kararsızım, % 3,70'i Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'ler verdikleri hizmetin ücretini zamanında alamamaktadır.” ifadesine katılımcıların % 53,60'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 39,30'u Katılıyorum, % 4,70'i Kararsızım, % 0,60'ı Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin mesleki faaliyetlerini yürütmelerine dair mevzuatlar zayıftır ve güncel değildir.” ifadesine katılımcıların % 46,40'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 45,50'si Katılıyorum, % 2,80'ni Kararsızım, % 4,00'ı Katılmıyorum ve % 1,20'si ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin mesleki faaliyetlerini yürütmeleri esnasında haksız rekabete maruz kalmaktadırlar.” ifadesine katılımcıların % 43,30'u Kesinlikle Katılıyorum, % 44,50'si Katılıyorum, % 6,50'si Kararsızım, % 3,70'i Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “İşletmelerde bağımsız denetimler sık yapılmamaktadır.” ifadesine katılımcıların % 46,10'u Kesinlikle Katılıyorum, % 44,90'ı Katılıyorum, % 3,70'i Kararsızım, % 3,70'i Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir .

- “SMMM'ler kişisel ve mesleki gelişim açısından kendilerini uzak tutmaktadırlar.” ifadesine katılımcıların % 42,70'i Kesinlikle Katılıyorum, % 42,40'ı Katılıyorum, % 9,00'i Kararsızım, % 4,40'ı Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Bağımsız Denetimlerde mükellefin beyanı ön planda tutulmaktadır.” ifadesine katılımcıların % 43,00'ü Kesinlikle Katılıyorum, % 45,50'si Katılıyorum, % 8,10'u Kararsızım, % 2,80'i Katılmıyorum ve % 0,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Meslek içi eğitimlere katılım sağlamakta zorluk yaşanmaktadır.” ifadesine katılımcıların % 46,10'u Kesinlikle Katılıyorum, % 45,80'i Katılıyorum, % 3,70'i Kararsızım, % 2,80'i Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Vergi afları çok fazla yapılmaktadır.” ifadesine katılımcıların % 44,50'si Kesinlikle Katılıyorum, % 41,40'ı Katılıyorum, % 5,00'i Kararsızım, % 7,00'si Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin mesleki faaliyetlerini yürütmelerine dair mükellef sayısında kota bulunmamaktadır.” ifadesine katılımcıların % 43,90'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 45,20'si Katılıyorum, % 5,90'ı Kararsızım, % 3,40'ı Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Bazı SMMM'ler belgelerini başkalarına kullandırmaktadırlar.” ifadesine katılımcıların % 49,80'i Kesinlikle Katılıyorum, % 37,10'u Katılıyorum, % 6,50'si Kararsızım, % 3,70'i Katılmıyorum ve % 2,80'i ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Mali tatil süresince Mali İdare tatil edilmemektedir.” ifadesine katılımcıların % 49,80'i Kesinlikle Katılıyorum, % 41,40'ı Katılıyorum, % 4,70'i Kararsızım, % 2,50'si Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Bürokratik işlemlerde tekrar fazladır.” ifadesine katılımcıların % 51,40'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 38,90'ı Katılıyorum, % 5,30'u Kararsızım, % 2,80'i Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Devlet Kurumlarda çalışanların mali mevzuat ile ilgili yeterince eğitimleri bulunmamaktadır.” ifadesine katılımcıların % 53,90'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 37,40'ı Katılıyorum, % 4,00'ü Kararsızım, % 3,70'i Katılmıyorum ve % 0,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin mesleki faaliyetlerindeki dijitalleşme mesleği tehlike altına almaktadır.” ifadesine katılımcıların % 44,50'si Kesinlikle Katılıyorum, % 41,10'u Katılıyorum, % 5,00'i Kararsızım, % 7,80'i Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin mesleki faaliyetlerini yürütürken mükelleflerden gerekli belgeleri zamanında almakta zorluk yaşamaktadırlar.” ifadesine katılımcıların % 44,90'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 47,70'i Katılıyorum, % 4,40'ı Kararsızım, % 1,60'ı Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerden mükelleflerinin mali işlerinin yanında özel işlerinin de yapılması istenmektedir.” ifadesine katılımcıların % 51,40'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 40,50'si Katılıyorum, % 2,80'i Kararsızım, % 4,70'i Katılmıyorum ve % 0,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir .
- “SMMM'ler işlerin fazlalığından dolayı özel hayatlarına yeterince zaman ayıramamaktadırlar.” ifadesine katılımcıların % 52,60'ı Kesinlikle Katılıyorum, %

40,2'si Katılıyorum, % 3,70'i Kararsızım, % 1,90'ı Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.

- “SMMM'ler iş hayatındaki aşırı stresten dolayı sağlık problemleri yaşamaktadırlar.” ifadesine katılımcıların % 53,60'ı Kesinlikle Katılıyorum, % 39,60'ı Katılıyorum, % 3,10'u Kararsızım, % 1,90'ı Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'ler arasındaki ücretlendirme açısından rekabetçi yapı iş kalitesini ve itibarı azaltmaktadır.” ifadesine katılımcıların % 53,30'u Kesinlikle Katılıyorum, % 39,60'ı Katılıyorum, % 3,10'u Kararsızım, % 2,80'i Katılmıyorum ve % 1,20'si ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “Salgından dolayı Pandemi süreci SMMM'lerin mesleki faaliyetlerini yerine getirmesine zarar vermiştir.” ifadesine katılımcıların % 51,70'i Kesinlikle Katılıyorum, % 40,80'i Katılıyorum, % 2,80'i Kararsızım, % 3,10'u Katılmıyorum ve % 1,60'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.
- “SMMM'lerin mesleki olarak sektörel bazda uzmanlaşmaları teşvik edilmemektedir.” ifadesine katılımcıların % 50,80'i Kesinlikle Katılıyorum, % 40,50'si Katılıyorum, % 3,70'i Kararsızım, % 3,10'u Katılmıyorum ve % 1,90'ı ise Kesinlikle Katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.

4.Sonuç ve Öneriler

Muhasebe mesleği 3568 sayılı Meslek Yasasına göre Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Gaziantep, Türkiye'nin en önemli ticaret merkezlerinden biri olup sanayi ve turizm sektöründe Türkiye ekonomisine büyük katkılar sunmaktadır. Gaziantep ilinde bulunan işletmelerin ise etkin ve verimli çalışmaları için etkin bir muhasebe sistemine ve dolayısıyla sistemi yürütecek muhasebe meslek mensuplarına gereksinim duymaktadırlar.

Çalışmamız, Gaziantep ilinde işletmelere en fazla muhasebe hizmeti veren Gaziantep SMMMO'ya kayıtlı aktif üye olan serbest muhasebeci mali müşavirlerin mesleki faaliyetlerinde yaşadıkları sorunları belirleme ve sorunlardan yola çıkarak beklentileri gözlemlene ve ilgili kurum kuruluşların faydalanabileceği çözüm önerileri sunmak amacı taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Gaziantep ilinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavir yönelik çalışmamızın sonuçları ve önerilerimiz ana hatları ile aşağıda açıklanmaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin mesleki faaliyetlerini sürdürürken yaşamış oldukları sorunlar bir hayli fazladır. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin sorunlar hizmet verdikleri işletmelerden hizmet ücretini zamanında tahsil edememeleri ile başlamaktadır. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yaşam ihtiyaçlarını karşılamaları ve mesleki faaliyetlerini sürdürmeleri açısından önemli bir husus teşkil eden tahsilat işleminin sorun olmaktan çıkması katılımcıların en büyük beklentisi olmuştur. Devletin ve Meslek örgütlerinin tahsilat sorunu için çalışmalar yapması gerekmektedir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerinde yaşamış oldukları en büyük problemlerden biri de meslektaşlar arasında yaşanan haksız rekabet olmuştur.Bu probleme karşı çözüm olarak kota uygulamasına iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin çalışma yapısı örnek teşkil edebilmektedir. İş Sağlığı ve Güvenliği profesyonellerinin aylık çalışma süresi 217 saati aşmamaktadır. Burada eklenilmesi gereken hususlardan bir tanesi de SMMM'lerin mesleki olarak sektörel bazda uzmanlaşmaları da gerekmektedir.Çünkü SMMMler her sektörde iş yapmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu hususlar çerçevesinde

SMMM'ler tarafından hem belgelerin sahibinden farklı kişiler tarafından kullanılmasının önüne geçilmesi hem de kota uygulamasının yapılması ve aynı zamanda sektörel bazda uzmanlaşılmasının önünün açılması için ilgili kurum ve kuruluşlarınca serbest muhasebeci mali müşavirlerin mükelleflere vermiş oldukları hizmet sürelerinin incelenerek iş etüdüleri ve analizler yapılması, neticesinde ise kota, uzmanlaşma kriterlerinin belirlenmesini önermekteyiz..

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin belirttiği sorunlardan biri de faaliyetleri esnasında iş yükünün çok fazla olmasıdır. Stres ise başta kalp hastalıkları olmak üzere birçok hastalığın tetikçisi olmaktadır. SMMM'lerin aşırı stresten arınmalarına olanak sağlayacak tatil imkanları da olmamaktadır. Dolayısıyla SMMMlerin daha iyi imkanlarda faaliyetlerini sürdürmeleri için gereksiz evrak ve belgelerin yanı sıra angarya işlerin az olduğu bir sistemin oluşturulması aynı zamanda kişisel ve mesleki gelişimlerine fırsat sağlayacak imkanların olması devlet ve meslek örgütlerinin yapmaları gerekenler olarak önermekteyiz.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin karşılaştığı sorunlardan biri de kamu kurumlarında yaşamış olduğu sorunlardır. Bu sorunlara karşı yapılması gerekenleri ise devlet ya da meslek örgütlerinin mesleki mevzuatların birbirleriyle uyumlu ve günümüz çalışma koşullarına uygun meslek mevzuatı uygulamalarının olması için çalıştaylar, sempozyumlar gibi ortak katılımlı çalışmalar olarak önermekteyiz.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin mükellefleri ile yaşamış oldukları tahsilat sorunun yanı sıra mesleki faaliyetlerini yürütürken mükelleflerden gerekli belgeleri zamanında almakta zorluk yaşamakta oldukları ve SMMM'lerden mükelleflerinin mali işlerinin yanında özel işlerinin de yapılması istenmesi de karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yapılması gereken mükelleflere serbest muhasebeci mali müşavirlerin mesleki faaliyetlerinin aktarıldığı eğitimler, seminerler olmalıdır şeklinde öneri sunmaktayız.

2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan Bölgesinden başlayarak tüm dünyayı etkisi altına aldığı gibi ülkemizi de etkisi altına alan Corona virüsü Covid-19, serbest muhasebeci mali müşavirlerin de faaliyetlerinde istenmeyen durumlar oluşturmuştur.Serbest muhasebeci mali müşavirler korona riskinden etkilenme olasılığı olan yüksek riskli grup içerisinde bulunmaktadır. Gaziantep oda yöneticileri ile yapılan görüşmeler neticesinde sürekli farklı kişilerinde temas halinde olduğu evraklara ve belgelere temas etmeleri, zaten zor olan tahsilat sorunun tamamıyla zorlaşması, yine mükelleflerden temin edilmesi gereken bilgi ve belgelerin zamanında temin edilememesi, ağır iş yüklerinin daha ağırlaşması gibi sorunlar pandemi sürecinde SMMM'lerin yaşamış oldukları problemler olduğu belirtilmiştir. Bu soruna karşı, temasın minimum seviyeye indirildiği ve faaliyetlerin sağlık koşullarına uygun şekilde yürütebileceği kamu otoriteleri tarafından sistematik bir yapı oluşturmalarını önermekteyiz.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin sorunlarından bir tanesi de SMMM'lerin mesleki faaliyetlerindeki dijitalleşme mesleği tehlike altına almakta olduğunu düşünmeleridir. Günümüzde, dijitalleşme hayatımızın her anında karşımıza çıkmaktadır ve pandemi süreci ile bu durum daha da hızlanmıştır. Değişimle birlikte doğal olarak muhasebe mesleğinde de dijitalleşme anlamında değişimler meydana gelmesi beklenmektedir. Burada yapılması gereken ise kamu, meslek örgütü ve üniversitelerin ortak çalışmaları, eğitimler ve projelerle dijitalleşme sürecinde, muhasebe mesleğini en iyi yerlere taşınması ve olası fırsatların değerlendirilmesidir.

Yapmış olduğumuz çalışmamız ile ekonomide ve toplumda önemli yer tutan serbest muhasebeci mali müşavirlerin karşılaşmış oldukları ortak sorunları tespit etmek ve yaşamış oldukları sorunların çözümü adına bir nebze de olsa ışık tutma amacını taşımaktayız. Ayrıca çalışmamızın literatür çalışmaları ve politika yapıcılar için iyi bir kaynak olacağı düşüncesindeyiz. Bundan sonraki çalışmalarda serbest muhasebeci mali müşavir meslek mensuplarının sorunlarının çözümü için kamu, meslek örgütü ve üniversitelerin iş birliği içerisinde ortak çalışmalar yapılmasını önermekteyiz.

Çalışmanın sonuçları, Gaziantep Serbest Muhasebeci Mali Müşavirleri Odası ve Gaziantep Vergi İdaresine sunulması düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bişgin, A., Ünlüer, S., & Üyümez, M. E. (2019). Muhasebe Meslek Mensupları ile Vergi Mükelleflerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Vergi Uyumuna İlişkin Bir İnceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 281-298.
- Biyan, Ö. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Çalışma: Meslek Mensuplarının Demografik Durumları, Mesleki Sorunları ve Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 105-133.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. New York: Taylor & Francis Group.
- Çelik, Y., & Şendurur, U. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştığı Sorunlar ve Beklentiler: Muş ve Ağrı İlleri Örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 25-50.
- Çetin, F. A., & Öztürk, S. (2020). Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanları Açısından Haksız Rekabet. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi Volume: 46*, 199-219.
- Deniz, B. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Stresi, İş Performansı ve İş Tatmini Üzerinde Kontrol Odağının Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı.
- Durmuş, A. F., & Sekizsu, H. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Değerlendirmeleri ve Sorunlarının Analizi: Malatya İli Örneği. *International Journal of Academic Value Studies Vol: 3 Issue: 16*, 429-438.
- Gökgöz, A., & Zeytin, M. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Bilecik Ve Yalova İlleri Uygulaması. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi C. 17 S.1*, 477-493.
- Gündüz, M., & Özen, E. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi: Uşak İli Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67-90.
- Kalaycı, Ş., & Tekşen, Ö. (2006). Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi 31. Sayı*, 90-101.
- Kaplanoğlu, E. (2014). Mesleki Stresin Temel Nedenleri Ve Muhtemel Sonuçları: Manisa İlindeki SMMM'ler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 131-150.

- Karasioğlu, F., & Garip, O. (2019). E-Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Karaman'da Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi Cilt 22-Sayı 2*, 433-446.
- Kılıç, E. (2018,10.05). *Muhasebe Mesleği Yok Mu Oluyor?* Muhasebetr: <http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/ertugrulkilic/002/> adresinden alındı
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders (JMOOD)*, 47-48.
- Korkmaz, S. Ş. (2013). Muhasebe Meslek Mensuplarında Yabancılaşma Düzeyi ve Bir Araştırma. Isparta: T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Ömürbek, V., & Türkoğlu, T. (2013). Muhasebe Meslek Mensupları Arasında Yaşanan Haksız Rekabet Üzerine Bir Araştırma. *Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute Volume: 16 - Number: 30*, 115-149.
- Türker, M. (2018). Dijitalleşme Sürecinde Küresel Muhasebe Mesleğinin Yeniden Şekillenmesine Bakış. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 202-235.
- Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği. (2020). *Korona Salgınının Türkiye Ekonomisine Etkisi Deđerlendirmeler ve Öneriler Raporu*. Ankara: Türmob Yayınları.
- Uzay, Ş., & Güngör, Ş. (2004). Muhasebecilerin Sorunları ve Beklentileri:Kayseri ve Nevşehir İlleri Uygulaması. *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1-13.
- Yıldız, G. (2010). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiđi ve Kayseri İlinde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Sayı: 36*, 155-178.
- Yürekli, E., & Özdemir, S. (2017). Muhasebe Yetkinliđi Özelinde Meslek Mensupları İle Mükellefler Arasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Denizli İli Örneği. *Social Sciences Studies Journal Vol:3, Issue:6*, 1008-1019.
- Zengin, H. (2016, Haziran). Muhasebe Mesleğinde Meslek Mensubunun Problemleri Ve Muhasebe Denetiminde Karşılaşılan Hileler, Meslek Mensubunun Tutumu. İstanbul: T.C. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

<https://www.accountingmississauga.ca/importance-of-professional-accountants-in-business/24.05.2020> tarihinde görüldü.

<https://www.accountingweb.com/community-voice/blogs/torri-myley/10-traits-every-great-accountant-has/24.05.2020> tarihinde görüldü.

www.asmmmo.org.tr,25.04.2020 tarihinde görüldü.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf>, 28.07.2020 tarihinde görüldü.